

มุมมองการศึกษาไทย: ทำอย่างไรให้ไปสู่ความสำเร็จ A Critical Lens on Thailand Education: The Road to Succeed

วสันต์ เต็งกวาน* และ กิตติชัย สุธาสิโนบล**

นิสิตปริญญาเอก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

Wasan Tengkuwan* and Kittichai Suthasinobon**

Ph.D. Candidate, Faculty to Education, Srinakharinwirot University*

Assistant Professor Dr., Faculty to Education, Srinakharinwirot University**

Corresponding author E-mail: wasan.inf@g.swu.ac.th

(Received: December 13, 2020; Revised: January 09, 2021; Accepted: February 13, 2021)

บทคัดย่อ

แนวโน้มของสถานการณ์การศึกษาไทยยังคงเป็นเรื่องที่รัฐบาลทุกยุคสมัยต่างให้ความสำคัญเพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เท่าเทียมกับนานาประเทศ แต่ในทางตรงกันข้ามผลลัพธ์ของการศึกษาไทยยังคงอยู่ในขั้นวิกฤต สามารถสังเกตได้จากผลการทดสอบในประเทศอาทิเช่น O-NET ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะในกลุ่มสาระหลัก หรือผลการทดสอบการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ที่พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีคะแนนไม่ผ่านครึ่ง และมีแนวโน้มที่จะลดลงโดยเฉพาะวิชาที่เป็นความรู้พื้นฐาน และเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กไทยในการแข่งขันในเวทีโลกโดยเฉพาะผลการประเมิน PISA ที่วัดความรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และการอ่าน โดยผลลัพธ์ที่ได้คือเด็กไทยติดอันดับ 54 จาก 70 ประเทศที่เข้ารับการประเมิน ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาไทยจึงควรเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพิจารณาและร่วมกันแก้ไขปัญหาจากทุกภาคส่วนในสังคม ดังนั้นในบทความนี้จะกล่าวถึงความพยายามที่จะพัฒนาการศึกษาให้มีความยั่งยืน สร้างความตระหนักให้กับผู้คนในสังคมไทยกับการเปลี่ยนแปลงสังคมโลก รวมไปถึงการให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหการศึกษาไทย เพื่อนำไปสู่คุณภาพการศึกษาและลดความเหลื่อมล้ำในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การศึกษาไทย, คุณภาพการศึกษาไทย, กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The situation of Thai education has been concerned in which all governments claim to have committed themselves to achieve in order to raise the standard of education to be on par with other countries. However, such aim sounds far more like rhetoric as opposed to reality. This can be observed from the results of national tests, such as O-NET test, scoring less than 50% at the basic education level especially the main subjects. In addition, the results of Non-Formal National Education Test (N-NET) showed that most of the students did not pass halfway scores and tend to decline particularly in basic subjects. Thai students were ranked 54 out of 70 countries comparing to the international competition in PISA assessment examined in knowledge of mathematics, sciences and reading. Hence, the development of Thai education should be prioritized and acted upon with a collective effort from all sectors in the society jointly addressed to the problem. This article aims to call for the strengthening

in the effort of developing sustainable education and raising awareness of Thai people of the changes in the world. It also provides suggestions for solving Thai education problems to lead to quality education for a better society in which inequity is reduced in our present world.

Keywords: Thai Education, Quality of Thai Education, Sustainable Development Goal

1. บทนำ

การศึกษาในประเทศไทย รัฐบาลในทุกยุคสมัยมีการให้ความสำคัญ มีการพูดถึงคุณภาพทางการศึกษา หรือมีความพยายามที่จะได้ปฏิรูปทางการศึกษาเพื่อให้ผลลัพธ์ออกมาเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยที่จะสามารถสังเกตได้จากงบประมาณที่ภาครัฐมีการทุ่มเงินลงทุนด้านการศึกษาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ โดยจากข้อมูลของ IMD 2016 พบว่า ประเทศไทยได้มีการลงทุนการศึกษาร้อยละ 3.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และเมื่อจำแนกตามประเภทของกิจกรรมรายจ่าย พบว่า ร้อยละ 73.88 ได้ใช้ไปเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการศึกษามากที่สุด แต่ระดับมาตรฐานทางการศึกษาอาจจะแปลกผัน ผลการสอบของเด็กไทยไปไม่ถึงเป้าหมายในหลายสำนัก เริ่มต้นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจโดยในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 นอกจากนี้จากผลการทดสอบการศึกษาของระบบโรงเรียน (N-NET) ด้านทักษะการเรียนรู้ ความรู้พื้นฐาน การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต และการพัฒนาสังคม พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 และมีแนวโน้มที่ลดลงโดยเฉพาะในวิชาที่เป็นความรู้พื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560ก) นอกจากนี้เมื่อมองไปถึงความสามารถของเด็กไทยในการแข่งขันในเวทีโลกพบว่า ในปี 2557 (สำนักข่าวบีบีซีไทย, 2559) เด็กไทยติดอันดับ 54 จาก 70 ประเทศจากผลการประเมินโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Students Assessment: PISA) โดยคะแนนความรู้ด้านคณิตศาสตร์การอ่านและวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

แนวโน้มของสถานการณ์การศึกษายังคงได้รับปัจจัยหนุนทั้งจากภายในและภายนอกเป็นอย่างมาก แต่คุณภาพการศึกษาไทยที่ยังไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aged society) อย่างเป็นทางการ วัยแรงงานที่ต้องดูแลรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุ การขาดทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีของเด็กเยาวชนและกลุ่มแรงงาน หรือแม้แต่คุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่กำลังเป็นประเด็นร้อนแรงในเวลานี้ ที่ครูอาจารย์ต่างต้องให้ความสำคัญ ซึ่งทั้งหมดนี้คือปัจจัยสำคัญภายในประเทศที่ส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของไทยอย่างมีนัยสำคัญ และนอกจากนี้ปัจจัยภายนอกที่ยังหนุนนำเป็นตัวขับเคลื่อนสถานะการศึกษาไทยคือการรวมตัวของประชาคมอาเซียนที่มีการโอนย้ายแรงงานอย่างเสรี การปฏิวัติดิจิทัล (digital Revolution) ที่ทำให้เกิดยุคของ IOT (Internet of Things) เชื่อมทุกสิ่งอย่างไว้ด้วยกัน การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 (Industrial Revolution) นำเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้า และอีกประเด็นหนึ่งที่นักการศึกษาทั่วโลกต่างให้ความสนใจคือสัญญาประชาคมโลกเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือที่เรียกกันว่า SDGs (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) โดยที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความสำเร็จโดยมี 17 เป้าหมายในการพัฒนาที่มีความโยงใยและเกี่ยวพันกัน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มมิติ เป้าหมายที่สำคัญได้แก่มิติด้านสังคม (People) มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) และมิติหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) (ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “การสร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และครอบคลุมการส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน Ensure Inclusive and Quality Education for All and Promote Lifelong Learning”

(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560ก) ซึ่งตรงกับเป้าหมายที่ 4 จากกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในการพัฒนา ด้านการศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้คนในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและในทางกลับกันการนำเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษามาปรับใช้ในบริบทการศึกษาไทยที่ยังอยู่ในช่วงพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น นับว่า เป็นเรื่องที่ทำได้อย่างยิ่ง

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาไทยได้มีการวางแผน (Roadmap) ในการขับเคลื่อนเป้าหมายที่ 4 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ของประเทศไทยที่ทำให้เกิดความชัดเจนในการลงมือปฏิบัติและขับเคลื่อนนโยบาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560ข) แต่ในขณะเดียวกันเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้นกลับมีปัญหาดังที่อยู่ที่ผู้ได้พรมและบนพรมที่ต้องรับการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ด้วยการพัฒนาดังนี้

2. เด็กปฐมวัยและอนุบาลได้รับการพัฒนาในเรื่องความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เท่าเทียมกัน

เป็นประเด็นที่สำคัญในการที่จะเริ่มต้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรเริ่มต้นจากจุดรากฐานของระบบการศึกษานั้น คือ เด็กปฐมวัย ดังคำกล่าวของ Prof. James J. Heckman นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลได้กล่าวไว้ว่าการลงทุนกับ เด็กปฐมวัยคือการลงทุนที่คุ้มค่าอย่างยิ่งทางสังคมเมื่อเทียบกับการลงทุนในช่วงอายุอื่นๆ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดปัญหา ความเหลื่อมล้ำในสังคมได้อีกด้วย (Heckman, 2013) คุณภาพของเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานของแนวคิดและหลักการจัดการศึกษา ปฐมวัยที่ประเทศไทยต้องการคือการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างเป็น องค์กรวมและสมดุลทุกด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ตามรายงานขององค์การยูนิเซฟประเทศไทย ปี 2018 (UNICEF Thailand, 2018) ได้รายงานถึงสภาพปัญหาของเด็กปฐมวัยของไทยที่ขาดการดูแลและการกระตุ้นเพื่อการพัฒนา อย่างเหมาะสม เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจครัวเรือนของประเทศไทยยังมีความแตกต่างกันมาก ผู้ปกครองโดยเฉพาะ พ่อขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กับลูก นอกจากนี้เด็กอายุ 3-5 ปีร้อยละ 15 ไม่ได้เข้าเรียนในระดับ ปฐมวัย ซึ่งเป็นระดับที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการของเด็กในอนาคตเป็นอย่างมาก จึงทำให้เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้รับการพัฒนา อย่างเต็มศักยภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัญหาและความท้าทายการพัฒนาเด็กปฐมวัย
ที่มา: ปรับปรุงจาก UNICEF Thailand (2018)

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่สังคมไทยต้องรับทราบว่าเด็กปฐมวัยในยุคนี้จะต้องแบกรับภาระการดูแลคนสูงอายุ มากขึ้น เพราะในราวปี พ.ศ. 2564 เรากำลังเข้าใกล้สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Completely Aged Society) และในอีก 20 ปี ข้างหน้าคาดว่าประเทศไทยจะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งประเทศ นั่นคือการเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) (สุรพงษ์ มาลี, 2561) ดังนั้นเด็กในกลุ่มนี้คือความหวังในการนำพาครอบครัว และประเทศชาติไปอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงและก้าวข้ามการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้หรือไม่ การพัฒนาเด็กกลุ่มนี้

ให้เติมโตขึ้นมาเป็นกำลังที่สำคัญโดยลงทุนให้ได้รับศักยภาพในการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนจากปฐมวัยสู่วัยประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับวงการการศึกษาไทย ถ้าคิดจะก้าวไปให้ถึงเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาเพื่อความยั่งยืนในประเด็นแรก ต้องเริ่มที่การปฏิวัติระบบการเรียนการสอนดังนี้

- 1) สร้างหลักสูตรที่ให้ความรู้กับครูในระดับปฐมวัยเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในการเลี้ยงดูแล และพัฒนาเด็กให้ครบด้าน โดยเฉพาะการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อที่สร้างความพร้อมก่อนการเปลี่ยนแปลงไปยังระดับประถมศึกษา
- 2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับโรงเรียน จนถึงสร้างเครือข่ายร่วมกับผู้ปกครองในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียนในระดับปฐมวัย
- 3) ระดับประถมศึกษาควรเน้นฐานการจัดการเรียนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าความรู้และเน้นกระบวนการหาคำตอบมากกว่าคำตอบ (ปีงปอนด์ รักอำนวยกิจ, 2561)
- 4) บูรณาการเรียนรู้ในสาระวิชาต่างๆที่เน้นทักษะการอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) และการคิดคำนวณ (Arithmetic)
- 5) กระบวนการช่วยเหลือของครูผู้สอนต้องเข้มแข็งลดแนวคิด “แพ็คดอก” ส่งเสริมแนวคิด “แพ็คต้องช่วยเหลือ” โดยที่ครูต้องให้การช่วยเหลือผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ รวมถึงเน้นการใช้ทักษะการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อให้เกิดเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Autonomous learner)

ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดความพร้อมในการเรียนระดับประถมอย่างเท่าเทียมกัน

3. สร้างหลักประกันว่าเด็กชายและเด็กหญิงทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมและไม่มีค่าใช้จ่ายนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพ

เป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาตานั้นก็คือการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมกัน (Equity) เพื่อเข้าถึงคุณภาพทางการศึกษา จากรายงานสภาวะการศึกษาไทยในปี 2560/2561 ชี้ให้เห็นข้อเรื่องของการทดสอบ O-NET ระดับ ม.3 และ ม.6 โดยที่จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัว (Income per capita) สูงกว่าจะได้คะแนนเฉลี่ยในทุกวิชามากกว่า นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่าจังหวัดนครราชสีมา ยะลา และปัตตานีได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเส้นคะแนนเฉลี่ยมากในทุกวิชา ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการสร้างความเท่าเทียมกันด้านปริมาณในการส่งเสริมให้เด็กไทย ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) แต่สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ 4 ความไม่เท่าเทียมถึงคุณภาพการศึกษาซึ่งตรงกับคำกล่าวที่ว่า “ดีกระจุก ยังขาดคุณภาพกระจาย” ซึ่งเป็นคำพูด

ที่ฟังแล้วไม่เป็นที่ขบใจมากนักแต่สามารถสะท้อนออกมาถึงความจริงที่เป็นปัญหาในสังคมการศึกษาไทยที่สะท้อนความเป็นเมืองและความเป็นชนบทในลักษณะการมีคุณภาพแต่ขาดประสิทธิภาพ การมีฐานะเศรษฐกิจและความยากจน ทั้งหมดนี้ต่างก็เป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาและสะท้อนไปยังคุณภาพของการศึกษา ยิ่งสังคมมีความแตกต่างด้านรายได้มากเท่าไร ก็ยิ่งมีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามากเท่านั้น (รัชวดี แสงมเหหมัด, 2560) การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญ ในการพัฒนาคนและสังคมให้คุณภาพ ดังนั้นการให้โอกาสทางการศึกษาและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมควรให้ความสนใจ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนเห็นว่า การส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการศึกษาควรส่งเสริมการแก้ไขดังนี้

3.1 การกระจายงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ลงไปยังสถาบันการศึกษาอย่างแท้จริงและไม่กระจุกเฉพาะสถาบันที่มีชื่อเสียงของประเทศเท่านั้น โดยอาจจะให้เป็นรูปแบบของแนวทางการมอบทุนการศึกษา (กรีธา สิมะวรา, 2557) นอกจากนี้งบประมาณควรจัดให้เท่าเทียมกันในทุกพื้นที่ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนชนบท โรงเรียนขยายโอกาส เป็นต้น

3.2 หลักสูตรควรตอบสนองกับความต้องการของแต่ละพื้นที่การศึกษา แนวคิดที่ว่า “One Size Fits All” หรือหลักสูตรที่คิดค้นมาจากส่วนกลางจะตอบสนองคนทั้งประเทศนั้นคงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับปัจจุบัน ดังนั้นโรงเรียนและสถาบันต่างๆควรมีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองผู้เรียนของตนเองในแต่ละบริบทพื้นที่ทางสังคม ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และลดความแตกต่างของสภาพสังคมเพื่อเอื้อให้ผู้เรียนเข้าถึงความเท่าเทียมของการศึกษา

3.3 กระจายครูบุคลากรที่มีคุณภาพไปยังโรงเรียนที่ขาดแคลนเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ควรได้รับการปฏิบัติ หลายครั้งเมื่อครูได้รับการบรรจุก็จะเลือกปฏิบัติราชการในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงเนื่องจากว่าทรัพยากรมีความพร้อมทางด้านปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ได้แก่ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีเป็นที่น่าพอใจ สภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสอนเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้นการกระจายครูที่มีคุณภาพไปสู่โรงเรียนที่มีความต้องการย่อมช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและช่วยลดความเหลื่อมล้ำต่อคุณภาพการศึกษา การสร้างแรงจูงใจให้กับครูไปบรรจุในโรงเรียนที่ขาดแคลนด้วยการให้เงินเดือนสูงกว่าเงินเดือนครูทั่วไปอาจจะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ครูเลือกบรรจุในโรงเรียนขนาดเล็กมากขึ้น

3.4 ระบบโรงเรียนพี่เลี้ยงโดยการจับคู่โรงเรียนขนาดใหญ่คุณภาพดีกับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและเสริมสร้างความเสมอภาคในการศึกษา ทั้งนี้ทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่สามารถนำมาใช้ร่วมกันเพื่อประหยัดงบประมาณของภาครัฐได้ บุคลากรครูสามารถช่วยกันแก้ปัญหาของผู้เรียนและทำให้ครูในโรงเรียนขนาดเล็กไม่รู้สึกถูกทอดทิ้งปัญหาไว้โดยลำพังเพราะมีเพื่อนครูจากอีกโรงเรียนช่วยกันคิดและหาทางออกร่วมกัน จนเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในที่สุด

3.5 ระบบฐานข้อมูล (Database) การสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามผู้เรียนและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดปัญหาการออกการคันของผู้เรียน ถือว่าเป็นอีกเรื่องที่มีความท้าทาย เพราะภาครัฐต้องสร้างความร่วมมือทำงานกับกลุ่มภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อที่จะได้ติดตามข้อมูลของผู้เรียนแต่ละคนรวมถึงความต้องการและความจำเป็นของทุนทรัพย์ในการศึกษาตลอดหลักสูตร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเท่าเทียม

4. ระดับอุดมศึกษาสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันในการศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ รวมถึงมหาวิทยาลัยที่ราคาสามารถจ่ายได้

จากสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมรุนแรงมากกว่าเดิม ซึ่งสังเกตได้ว่าเด็กที่มีฐานะทางบ้านที่ไม่ดี ติดขัดกับการเข้าถึงเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต ผู้ปกครองตกงาน เศรษฐกิจในครัวเรือนแย่ลง เด็กกลุ่มนี้จะได้รับผลกระทบโดยตรง จากการรายงานของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พบว่า มีเด็กไทยมากกว่า 5 แสนคนได้หลุดออกนอกระบบการเรียนไปแล้ว และอีก 2 ล้านคนมีแนวโน้มที่จะไม่ได้เรียนต่อ ในขณะที่เด็กครอบครัวยากจนที่มีประมาณ 20% ของประเทศแล้ว มีเด็กเพียง 5% เท่านั้นที่มีโอกาสเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563) ถ้ามองสถานการณ์แบบนี้ต่อไปในอนาคต กลุ่มเด็กนักเรียนที่มีฐานะยากจนจะหมดซึ่งโอกาสที่จะได้รับการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นประเทศเดียวในกลุ่มอาเซียนที่มีอัตราการยากจนเพิ่มขึ้นหลายครั้งนับตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมาและประชากรร้อยละ 10 ของประเทศ ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อวันไม่ถึง 60 บาท ต้องได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาเร่งด่วนหากต้องการก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง อีกทั้งยังพบว่า เด็กนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ยังอยู่ในวัยเรียน การศึกษาภาคบังคับและมีฐานะยากจนสูงสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มนักเรียนในอายุเท่ากันในภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ซึ่งตัวเลขนี้แสดงออกถึงความไม่เท่าเทียมกันของการเข้าถึงระบบการศึกษาในประเทศที่เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น ภาพรวมของนักเรียนในกลุ่มครัวเรือนยากจนมีอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมปลายและปริญญาตรีต่ำกว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะดี โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่นักเรียนกลุ่มยากจนมีอัตราเข้าเรียนต่อในระดับปริญญาตรีน้อยกว่ากลุ่มครัวเรือนฐานะดี สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระดับการศึกษาที่สูงมาก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

แนวทางในการพัฒนาการเสริมสร้างการศึกษาที่ยั่งยืน ดังนั้นการทำให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง เป็นทางออกอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคนที่เป็นกำลังทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไทยให้มีเศรษฐกิจที่ดีได้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้เสนอแนะ 5 นวัตกรรมที่จะช่วยให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาหายไปภายใต้แนวคิด All for Education (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563)

4.1 การจัดการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ (Area Based Education: ABE) โดยการกระจายอำนาจการบริหารไปยังแต่ละพื้นที่เพื่อความคล่องตัว โดยมีชุมชนและครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการช่วยส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับทุกคน เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม เช่น สถาบันการศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่ เครือข่ายทางวิชาการกับสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนองค์กรส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง

4.2 เสริมสร้างนวัตกรรมการเงินการคลังเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา อาจมีแนวทางโดยการออก พันธบัตรสัญญาแก่ภาคเอกชนเพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนเพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคม โดยเฉพาะประเด็นที่ภาครัฐและเอกชน เห็นร่วมกัน โดยการดำเนินการดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงการลงทุนของรัฐบาลและภาคเอกชนจะได้ผลตอบแทนหากดำเนินการ สำเร็จ

4.3 การใช้ข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ (Q-info) ที่สามารถ ติดตามนักเรียนรายบุคคลเพื่อทำการประเมินความเสี่ยงในการออกโรงเรียนกลางคัน นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องสามารถติดตามเด็กได้อย่างใกล้ชิดจากระบบ โดยการออกเยี่ยมบ้าน หรือกับผู้ปกครอง ยังสามารถวางแผนพัฒนา นักเรียนตามศักยภาพและความสนใจได้อีกด้วย

4.4 การสร้างความร่วมมือทางภาครัฐและเอกชน ทุกภาคส่วน ในสังคม หน่วยงาน มีบทบาทสำคัญในการสร้าง ความเสมอภาคทางการศึกษา อาทิเช่นโครงการ Learning Passport ที่มีการประสานงานความร่วมมือในการสร้างรูปแบบ การศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านระบบออนไลน์และออฟไลน์โดยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ บริษัทไมโครซอฟ และมหาวิทยาลัย แคมบริดจ์

4.5 การวิจัยและการประเมินผลเพื่อการพัฒนา (Research and Developmental Evaluation) เป็นการสร้าง วิจัยเพื่อที่จะได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อทำการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย และลดความเหลื่อมล้ำนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ บนหลักฐานทางวิชาการ

ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แนวคิด All for Education เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาโดย กสศ.

5. เยาวชนและผู้ใหญ่ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานที่ดี ตลอดจนได้แสดงความเป็น ผู้ประกอบการ

แม้ว่าตลอดเวลาของการพัฒนาการศึกษา จะมีการส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนการเรียนรู้อยู่ทุกยุคสมัย จนถึงมีภาพ ความสำเร็จของการจัดการศึกษาปรากฏให้เห็น แต่ผลลัพธ์ส่วนใหญ่ที่ได้คือการเพิ่มเป้าหมายเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ อาทิเช่น อัตราการเข้าเรียนของผู้เรียนในทุกระดับชั้น จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น การกระจายโอกาสและความ

เสมอภาคทางการศึกษาจากนโยบายเรียนฟรี 15 ปีของรัฐบาล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560ก) ในทางกลับกัน ผลลัพธ์เชิงคุณภาพยังเป็นคำถามที่ท้าทายทุกหน่วยงานในการพัฒนา การพัฒนาการทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เด็กไทย ได้เข้าถึงข้อมูลที่มีอยู่บนโลกออนไลน์ได้มากขึ้น สามารถค้นคว้าหาข้อมูลได้ที่ทุกและทุกเวลา แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กและเยาวชนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันขาดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างแท้จริง ไม่มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ทักษะที่ได้รับจากในห้องเรียนจึงเป็นจึงไม่เพียงพอต่อการนำไปประกอบอาชีพ (สุบิน ไชยยะ, พงษ์ศิริ ศิริบรรณพิทักษ์, และปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2558) ในโลกศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องกลับมาทบทวนอีกครั้งการเลิกจ้างในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ การปลดพนักงาน และสถานะเศรษฐกิจชะลอตัวอันเป็นผลพวงมาจากสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐ ความต้องการแรงงานทักษะสูง การรองรับการทำงานควบคู่กับเทคโนโลยี จึงเป็นตัวแปรสำคัญให้แรงงานในทุกระดับภาคเศรษฐกิจปรับตัวให้รอด ซึ่งแนวทางหนึ่งที่สามารถทำได้คือการพัฒนาตนเองตลอดชีวิตหรือ Lifelong learning (ลินดา วัชรเสถียรพงศ์, 2562) เพื่อให้เกิดคุณลักษณะสำคัญของการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต ดังนั้นเพื่อให้เห็นมุมมองของการพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานที่ดี ควรมีแนวทางสนับสนุนดังนี้

5.1 ให้คุณค่ากับการเรียนรู้ (Value Learning) ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเป็นผู้ใฝ่รู้ และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ทั้งที่เป็นการเรียนรู้แบบในระบบ นอกกระบบ รวมไปถึงการเรียนรู้ตามอัธยาศัย นอกจากนี้ควรมีการให้เกียรติบัตริยกองเมื่อสำเร็จการศึกษา เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของการพัฒนาตนเอง (Laal & Laal, 2012)

5.2 สร้างโอกาสการเรียนรู้เข้าถึงทุกคน (Bring Learning Opportunities Closer to Learners) ใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมและต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยท้องที่หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบหาวิธีการให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่อต่างๆได้อย่างเท่าเทียมกัน เปิดให้มีการเทียบโอนวุฒิการศึกษาให้กับกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน หรือกลุ่มแม่บ้านที่มีการพัฒนาตนเองและช่วยกันสร้างความรู้เพื่อพัฒนาสมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น

5.3 เสริมทักษะใหม่ (Upskill) เป็นการพัฒนาและเสริมทักษะเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในตนเองให้มากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์โรคระบาดในปัจจุบันที่ทำให้หลายหน่วยงานโดยเฉพาะภาคเศรษฐกิจได้ปิดตัวลง ดังนั้นเพื่อที่จะทำให้องค์กรอยู่รอดต่อไปได้ การเสริมทักษะใหม่ให้กับคนในองค์กรจึงเป็นหนึ่งในทางรอดที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองและพัฒนาองค์กรอยู่เสมอ (Mckinsey Global Institute, 2017)

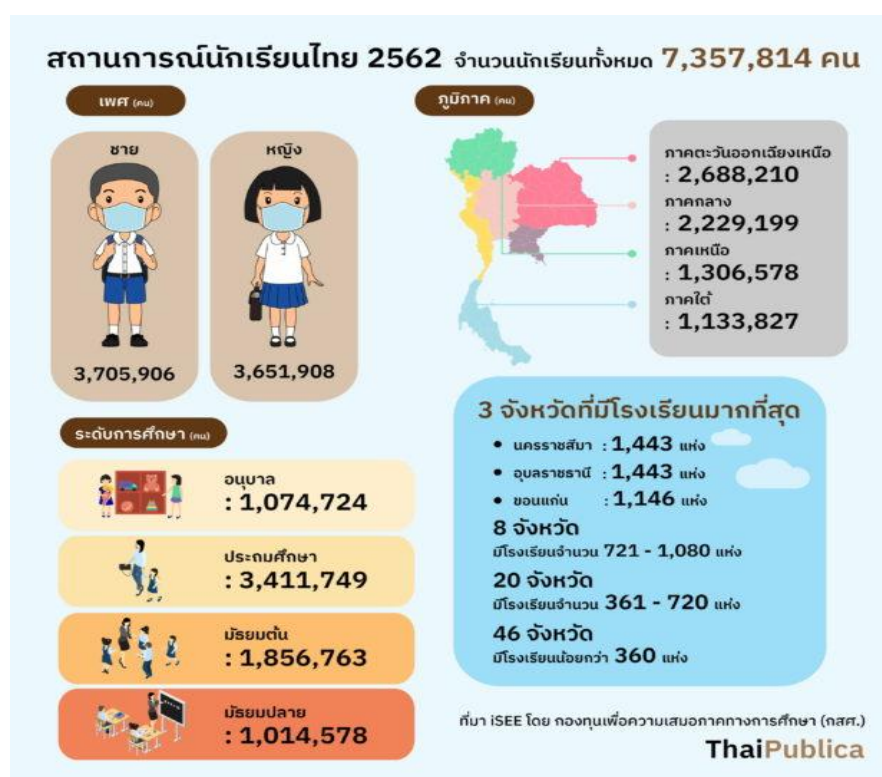
5.4 สร้างทักษะใหม่ (Reskill) คือการสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงาน เพราะในปัจจุบันนี้ทักษะการทำงาน ใหม่เป็นที่จำเป็นอย่างมากสืบเนื่องจากการเข้ามาของระบบกลไกอัตโนมัติ (Automation) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ดังนั้นภาคแรงงานทั่วโลกกว่า 14% จำเป็นที่จะต้องได้รับการสร้างทักษะใหม่หรือปรับเปลี่ยนงานภายในปี 2030 นี้ (Mckinsey Global Institute, 2017)

5.5 พัฒนาสมรรถนะที่มีการถ่ายทอดจากงานเดิม (Transversal Competencies) ในยุคสมัยปัจจุบัน การมีทักษะชีวิตที่จำเป็นอย่างอื่นจึงมีความสำคัญและจำเป็น Assessment of Transversal Competencies UNESCO (2019) ได้กล่าวถึงทักษะที่สำคัญอันได้แก่ทักษะการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Skill) ทักษะภายในบุคคล (Intrapersonal Skill) การรู้เท่าทันสื่อและข้อมูลสารสนเทศ (Media and Information Literacy) ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและคิดเชิงนวัตกรรม (Critical and Innovative Thinking) ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) และอื่น ๆ เช่น ความเข้าใจในความแตกต่างด้านศาสนา (Respect for Religious Values) เป็นต้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานที่ดี

แนวทางการพัฒนา	วิธีการส่งเสริม
1. ให้คุณค่ากับการเรียน (Value of Learning)	- ใฝ่รู้ใฝ่เรียนทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย - ใฝ่รางวัลกับตนเองเมื่อทำสำเร็จ
2. โอกาสการเรียนรู้เข้าถึงทุกคน (Bring Learning Opportunities Closer to Learners)	- เปิดระบบการเรียนรู้บนออนไลน์ - สามารถเทียบคุณวุฒิการศึกษาของปราชญ์ชุมชนหรือกลุ่มแม่บ้าน - สอนให้มีความครอบคลุมและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต
3. เสริมทักษะใหม่ (Upskill)	- พัฒนาและเสริมทักษะเดิมที่มีอยู่ - นำเทคโนโลยีหรือดิจิทัลมาปรับใช้กับการ - เพิ่มคุณค่าให้กับพนักงานและองค์กร
4. สร้างทักษะใหม่ (Reskill)	- เรียนรู้ทักษะใหม่เพื่อนำไปใช้ในบริบทอื่นของงาน - ส่งเสริมพัฒนาทักษะนั้นควบคู่ - เตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มทักษะการทำงานให้กับตนเอง
5. พัฒนาสมรรถนะที่มีการถ่ายทอดจากงานเดิม (Transversal Competencies)	- กลุ่มทักษะ ความรู้ และนิสัยในการทำงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ตลอดชีวิต - มีสมรรถนะตามมาตรฐานอาชีพเพื่อกลายเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ

ดั่งภาพที่ 5

ภาพที่ 5 สถานการณ์นักเรียนไทย 2562

ที่มา: www.thaipublica.org

6. ผู้หญิงและผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ขนพื้นเมืองและเด็กได้รับการศึกษาทุกระดับและขจัดความเหลื่อมล้ำ

จากสถานการณ์ในปัจจุบันระบบการศึกษาหลายแห่งได้เริ่มใช้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนโดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อยู่ในปัจจุบันนี้ แต่สิ่งที่หลายฝ่ายยังขาดการพิจารณา คือ โอกาสของผู้เรียนแต่ละคนในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีความจำกัดและแตกต่างกัน นอกจากนี้ปัจจัยที่มีความสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในระบบออนไลน์คือสัญญาณอินเทอร์เน็ต จากการสำรวจของ OECD เกี่ยวกับกรอบแนวทางสำหรับภาคการศึกษาในการตอบสนองกับสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 พบว่าเด็กไทยจำนวนเพียง 57% ที่สามารถเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ และผู้เรียน 57.8% มีโอกาสเข้าถึงการใช้งานคอมพิวเตอร์ ถึงแม้ว่าตัวเลขนี้จะเกินครึ่งแต่เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนเช่น ประเทศสิงคโปร์ที่มีจำนวนถึง 89.3% (OECD, 2020) และเมื่อพูดถึงผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสพบว่า เด็กนักเรียนไทยจำนวน 7.3 ล้านราย เกินครึ่งเข้าเกณฑ์กลุ่มเปราะบางด้อยโอกาส พิการ โดยที่รายได้กลุ่มนักเรียนยากจนเฉลี่ยที่ 1,268 บาทต่อครัวเรือนและนักเรียนจำนวน 4.5 พันรายไม่มีโรงเรียนในตำบลที่พักอาศัย (ไทยริพับลิกา, 2563) ปัญหาการเข้าถึงระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกตัวชี้วัดอีกอย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเหลื่อมล้ำที่ฝังรากลึกลงไปในกลุ่มนักเรียนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่บ้านไม่ดี เราสามารถสังเกตได้ว่าทุกความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจะมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจครอบครัวย้อนมาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมความเท่าเทียมกันของทุกกลุ่มคนในสังคมจึงเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐในการสร้างกลไกสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยเริ่มต้นจากการพัฒนาจากขั้นพื้นฐานคือการพัฒนาระบบฐานข้อมูลส่วนบุคคลของคนทุกกลุ่มในสังคมเพื่อทราบถึงความต้องการและความจำเป็นเร่งด่วน จากนั้นเข้าถึงการแก้ปัญหาในระดับการเรียนการสอนคือ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาของคนทุกกลุ่มในสังคม การพัฒนาหลักสูตรแบบเรียนร่วม และสุดท้ายคือการพัฒนาแนวคิดของคนในสังคมในการอยู่ร่วมกันโดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การพัฒนาฐานข้อมูลส่วนบุคคล (ID Plan)

การกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมที่รวมไปถึงกลุ่มผู้หญิง ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และเด็กที่ขาดโอกาสทางสังคม รัฐต้องรู้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญเพื่อที่จะได้ให้ความช่วยเหลือไปยังทุกกลุ่ม ทั้งนี้การพัฒนาฐานข้อมูลส่วนบุคคลโดยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นสิ่งจำเป็นและควรได้รับการพัฒนาเพราะจะช่วยให้ทราบถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการต้องการความช่วยเหลือของแต่ละบุคคล โดยระบบฐานข้อมูลส่วนบุคคลนี้ควรที่จะสามารถสะท้อนถึงความต้องการเรื่องทุนการศึกษาที่สามารถร้องขอความช่วยเหลือได้ในทุกระดับการศึกษา มีการเชื่อมโยงฐานข้อมูลบูรณาการทุกภาคส่วนใช้ประโยชน์ร่วมกันเช่นกระทรวงศึกษาธิการกับหน่วยงานอื่น ด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิสารสนเทศ แรงงาน การศึกษา เพื่อนำไปสู่การวางแผน การบริหารการศึกษา การติดตาม ประเมินผล และรายงานผลร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560ก)

6.2 การพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (Digital for Learning)

พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับทุกกลุ่มคนโดยที่ไม่จำกัดเรื่องของสถานที่ เวลา โดยที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ในทุกเครื่องมืออุปกรณ์เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อศึกษานี้จะช่วยส่งเสริมให้ทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาในทุกพื้นที่ อีกทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มีความจำเป็นพิเศษ เช่น คนพิการที่สามารถเดินทางไปโรงเรียนได้ ขนพื้นเมืองที่มีความจำกัดเรื่องของพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้ในการพัฒนาระบบดิจิทัลนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องทำการพิจารณาในเรื่องดังต่อไปนี้ให้รอบด้าน

6.2.1 การพัฒนาระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตของแต่ละพื้นที่ รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบเครือข่ายคลื่นสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่สามารถกระจายสัญญาณได้ทั่วถึงและชัดเจน ทันสมัย ตอบสนอง

ความต้องการของผู้เรียนที่มีอยู่ในทุกที่ โดยทางภาครัฐและเอกชนสามารถเลือกลงทุนและพัฒนาระบบบริการอินเทอร์เน็ตในทุกพื้นที่ของประเทศไทย และด้วยวิธีการนี้สามารถลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

6.2.2 การเตรียมความพร้อมด้านการใช้เทคโนโลยี ที่ผ่านมามีประเทศไทยได้เผชิญกับปรากฏการณ์ช่องว่างด้านดิจิทัล (Digital Divide) ที่เกิดมาจากความไม่สมดุลของระบบนิเวศน์ ที่เกิดกับทุกประเทศทั่วโลก และยังมีคนไทยอีกจำนวนมากที่ยังไม่เป็นพลเมืองเครือข่าย (Netizen) (International Telecommunication Union (ITU), สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2560, อ้างใน เรวัต แสงสุริยงค์, 2561) มีการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันด้านดิจิทัล (Digital Inequity) ที่มีความซับซ้อนหลายระดับ ดังนั้นควรมีการสร้างการรับรู้การใช้งานด้านเทคโนโลยีเพื่อเตรียมความพร้อม อาทิเช่น ด้านเทคนิค ด้านเทคโนโลยีการใช้งาน ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการใช้ประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันหากกลุ่มทางสังคมไหนที่ไม่มีกำลังมากพอที่จะเข้าหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยได้ ควรมีการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือข้อมูลทางเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการยืมหรือจัดหาอุปกรณ์สำหรับการเรียนในทุกพื้นที่

6.3 การพัฒนาหลักสูตรเรียนรวม (Inclusive Education)

การศึกษาแบบเรียนรวมหมายถึงการให้โอกาสที่เท่าเทียมกันแก่เด็กทุกคนในการเข้าถึงการศึกษา โรงเรียนพัฒนาทักษะและโอกาสทางการศึกษา ดังนั้นการศึกษาแบบเรียนรวมไม่ได้กล่าวถึงเฉพาะเด็กพิการ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่านั้นแต่หมายถึงเด็กด้อยโอกาสและเด็กชนกลุ่มน้อยด้วยเช่นเดียวกัน (UNESCO and UNICEF, 2015) โรงเรียนต้องเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงโดยไม่ทิ้งผู้เรียนไว้ข้างหลัง (No Child Left Behind) ยอมรับความแตกต่างและความเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน โดยที่ทางหลักสูตรต้องตอบสนองความแตกต่างนั้นได้ นับว่าเป็นเรื่องที่ทำท้าทายสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาในการออกแบบหลักสูตรให้มีลักษณะดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาหลักสูตรเรียนรวมนั้นไม่ควรดูเฉพาะผลลัพธ์เท่านั้น แต่ต้องดูเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญด้วย (UNESCO, 2020)

6.4 การพัฒนาแนวคิดการอยู่ร่วมกัน (Coexistence)

สร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้และการตระหนักรู้ของคนในสังคมในการอยู่ร่วมกัน โดยที่ต้องสร้างความเชื่อถือว่าผู้หญิง ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและชนพื้นเมืองคือสมาชิกทางสังคมที่ต้องมีการอาศัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกในสังคมต้องให้ความเคารพซึ่งสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของตนเองที่พึงจะมีและพึงจะได้รับ การสร้างความตระหนักรู้เรื่องนี้จะทำให้ทุกคนต่างเห็นอกเห็นใจและเอื้อเฟื้อต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบและดูถูก สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับหลักการที่อยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษาและหน่วยงานในสังคมที่ต้องช่วยกันยอมรับซึ่งความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ และสภาพร่างกาย ช่วยให้ทุกคนในสังคมเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อสภาพความหลากหลาย

ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แนวคิดการพัฒนาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของเด็ก ผู้หญิง ผู้ด้อยโอกาส และคนพิการ

7. บทสรุป

แนวโน้มของการศึกษาไทยได้รับอิทธิพลทั้งจากปัจจัยภายในประเทศและต่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หัวใจสำคัญของการศึกษา คือ การสร้างคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งในการพัฒนาการศึกษาไทยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการช่วยประสานและผลักดันให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งนั้นคือ คุณภาพของการศึกษา ครูผู้สอนต้องปรับการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นและสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก หลักสูตรที่ใช้สอนผู้เรียนในยุคสมัยปัจจุบันก็ควรได้รับการปรับปรุง โดยหลักสูตรต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามความรู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถของตนเอง นอกจากนี้ยังต้องเป็นหลักสูตรที่มีการเสริมสร้างสมรรถนะเดิม (Up-skill) หรือเพิ่มเติมสมรรถนะใหม่ (Re-skill) ตามแต่ศักยภาพของแต่ละคน ในขณะที่เดียวกันการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและระบบการเรียนรู้ผ่านโลกออนไลน์เป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยนี้ ทำให้สังคมได้รับการเปลี่ยนแปลงไปในทุกมิติ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และที่สำคัญส่งผลต่อการจัดระบบการศึกษา ดังนั้นการพัฒนาแบบ การเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ของทุกกลุ่มคน ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน จากแนวคิดการพัฒนาการศึกษาที่ผู้เขียนได้เสนอไปนั้นจะเห็นได้ว่าทุกส่วนในสังคมต่างมีมิติที่ ถักทอร้อยเรียงประสานกัน แต่จุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาที่สำคัญนั้นควรเริ่มมาจากตัวของแต่ละบุคคลก่อนเสมอ ที่ควรให้ความสำคัญในการแสวงหาความรู้ พร้อมทั้งจะรับความรู้และทักษะใหม่อยู่เสมอ และที่สำคัญควรให้ความสำคัญ กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ในศตวรรษนี้อย่างแท้จริง

8. รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กริชา สิมะวรา (2557). โอกาสทางการศึกษากับความเป็นธรรมในสังคม. *วารสารสารสนเทศ*, 13(2), 54-61.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). *ภาพรวมสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา*. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/infographic-15-10-20/>
- ไทยริพับลิกา. (2563). *เปิดพิภพเด็กเรียน 7.3 ล้านคน เจาะลึกทำไม “การศึกษาไทย” เหลื่อมล้ำสูง*. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2020/08/thai-education-high-inequality01/>
- ปงปอนด์ รักอำนวยกิจ. (2561). *Policy Brief ข้อเสนอแนะต่อการปฏิรูปการศึกษา, แนวแนะวิธีการเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนา เด็กปฐมวัย ตามสมรรถนะ เพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0-5 ปี (น.37-43)*. กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค.
- รัชวดี แสงมะหมัด. (2560). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองไม่เห็นออนไลน์. *วารสารรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(1), 33-66.
- เรวัต แสงสุริยงค์. (2561). ความพยายามลดช่องว่างด้านดิจิทัลในสังคมไทย. *Veridian E-Journal Silapakorn University*, 11(3), 1056-1084.
- ลินดา วัชรเสถียรพงศ์. (2562). *Lifelong learning ใช้ต่อการกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุค Disruption*. สืบค้นจาก <https://www.salika.co/2019/11/17/lifelong-learning-skill-for-survive/>
- ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐกิจ. (2559). *ตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุน การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)*. คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นจาก <https://sdgmove.com/>

- สำนักข่าวบีบีซีไทย. (2559). เวียดนามนำไทยทุกด้านในการสอบวัดระดับ PISA. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-38223294>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560ก). *แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- _____. (2560ข). *รายงานการสังเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาไทยตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- _____. (2562). *สภาวะการศึกษาไทย 2560/2561 ฐานข้อมูลกับการบรรลุตามเป้าหมายแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *รายงานสรุปผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ประจำปี 2562*. สืบค้นจาก http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2020/04/CR_For-Web.pdf
- สุรพงษ์ มาลี. (2561). รู้จักสังคมผู้สูงอายุและสถานการณ์ผู้สูงอายุ (ในประเทศไทย), *วารสารข้าราชการ* ปี 2561, 60(4), 6-8.
- สุบิน ไชยยะ, พงษ์ศิริ ศิริบรรณพิทักษ์, และปิยพงษ์ สุมตติกุล. (2558). ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัย : กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี. *สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 21(3), 149-176.

ภาษาอังกฤษ

- Heckman, J. J. (2013). *Giving Kids A Fair Chance*. Cambridge, Ma: The MIT Press, Boston Review Books.
- Laal, M. & Laal, A. (2012). *Lifelong Learning; Elements. Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47, 1562-1566. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.06.862
- McKinsey Global Institute. (2017). *Jobs Lost, Jobs Gained: Workforce Transitions in A Time of Automation*. Retrived from <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Public%20and%20Social%20Sector/Our%20Insights/What%20the%20future%20of%20work%20will%20mean%20for%20jobs%20skills%20and%20wages/MGI-Jobs-Lost-Jobs-Gained-Executive-summary-December-6-2017.pdf>
- OECD. (2020). *A Framwork to Guide an Education Response to The COVID-19 Pandemic of 2020*. Paris: OECD Publishing.
- UNESCO. (2019). *Assessment of Transversal Competencies: Current Tools in the Asian Region*. Retrived from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368479>
- _____. (2020). *Inclusion and Education: All Means All*. Retrived from <https://en.unesco.org/gem-report/report/2020/inclusion>
- UNESCO & UNICEF. (2015). *Fixing the Broken Promise of Education for All*. Retrived from http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fixing-broken-promise-efa-findings-global-initiative-oosc-education-2015-en_2.pdf
- UNICEF Thailand. (2018). *Early Childhood Development*. Retrieved from <https://www.unicef.org/thailand/what-we-do/early-childhood-development>